

Fecr Yayınları: 576

NÜBÜVVE TE ŞAHİTLİĞİYLE TOPLUMDA KADIN
-Buhârî ve Müslim Özelinde-

Rabia Zahide TEMİZ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör: Hatice ERİŞ

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: (0312) 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Ekim 2022

ISBN: 978-625-8304-23-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

NÜBÜVETE
ŞAHİTLİĞİYLE
TOPLUMDA KADIN
-Buhârî ve Müslim Özelinde-

Rabia Zahide TEMİZ

Ankara 2022

Rabia Zahide TEMİZ

1982 yılında Çorum'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimi İstanbul'da; lisans derecesini Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde aldı. Yüksek lisansını "Buhârî'nin Halku Ef'âli'l-İbad Adlı Eserinin Hadis İlmi Açısından Tetkiki" adlı tezi ile Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde; Doktorasını "İbn Huzeyme'nin Kitâbu't-Tevhid Adlı Eseri ve Hadis İlmi Açısından Değeri" adlı teziyle İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 2018 yılından beri Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hadis Anabilim Dalında Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk annesidir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	9
GİRİŞ -----	13
1- PEYGAMBER AİLESİNDE KADIN -----	19
A. Dinî Bilgiye Olan Katkıları -----	19
B. Hz. Peygamber'in Aile Hayatından Haber Vermeleri -----	21
2- DİNİ YAŞAYIŞIYLA KADIN -----	24
A. Mescitte Kadınlar -----	25
B. İbadetlerinin Kolaylaştırılması -----	28
C. İbadetlerine İmkân Sağlanması -----	32
3- RİVAYETLERİYLE KADIN -----	35
A. Örften ve Yerleşik İnançtan Haber Vermeleri -----	35
B. Dinî Hükümlerden (Fıkh) Haber Vermeleri -----	39
C. Zorlaştırmaya İtiraz -----	41
D. Kıvrak Zekâları ile Fark Ettikleri/Müdahil Oldukları Durumlar -----	42
4- ÖRFTEKİ YÖNÜYLE KADIN -----	44
A. İslam Öncesi Kadın Algısı -----	44
B. Cenazede Kadın: Matem ve Ölüye Ağıt (Niyâha) -----	45
C. Kadınların Evlilik Talepleri ve Nikah Anlayışları -----	52
D. Cariyeler ve Âzat Edilmeleri -----	55
E. Köklerden Gelen Anaçlık -----	56
F. Eğlencede Kadın -----	57
G. Hünsalara Muamele -----	58

5- SOSYAL HAYATTA KADIN-----	60
A. Lafı Sakınmama, Zorbalığa Karşı Cesaret-----	60
B. Ensar ve Muhacir Kadınlarının Farklı Karakterleri -----	62
C. Sorularını Özgüvenli ve Rahat Bir Şekilde Sormaları -----	63
D. Ayrımcılığa İtirazları -----	67
E. Kadınların Biatı -----	68
6- ERKEKLERLE İLETİŞİMDE KADIN -----	70
A. Hz. Peygamber'in Kadın Sahâbileri Ziyaretleri-----	71
B. Kadınların Taleplerine Bilfiil Zaman Ayrılması -----	76
C. Peygamber Yanında Sohbeta Kalmaları -----	76
D. Sahâbenin Birbirini Ziyaretleri -----	77
E. Bilgi Paylaşımında Kadın-Erkek İletişimi -----	83
7- HİCAB ARKASINDA KADIN -----	85
A. Hicab'ın Mahiyeti -----	85
B. Örtünme -----	92
C. Kadının Giyimi -----	94
D. Erkeğe Farklı Bir Tesettür -----	96
8- FITRATI YÖNÜYLE KADIN -----	98
A. Süslenme-----	98
B. Duygusal Bir Tavrı: Kıskançlık -----	101
C. Duygusal Fevriyelik: Eşlerle Tartışma-----	104
D. Fıtrî Bir İhtiyaç: Sevgi ve Şefkat-----	104
9- YALNIZCA KADINLARIN BİLEBİLECEĞİ MESELELER	106
A. Süt Anneliği/Emzirme ve Tek Kadının Şahitliği -----	106
B. Hayz -----	108
C. Neseb Bilgisi, Gebelik ve Doğum-----	109
D. İddet-----	111
E. Kadınların Varlık Gösterdiği İş alanları -----	113
F. Yalnızca Kadınlara Has Durumlar -----	117

10- KADINLARA AYRICALIK-----	120
A. Kadının Güvenliđi İçin Yolculuk Tedbirleri-----	122
B. Sosyal Yapı Geređi Kadının Korunması-----	124
C. Kadınların Güvenliđi ve Mahremiyeti-----	126
D. Hanımlara Nezaket-----	127
E. Kadının Finansal Bağımsızlığı-----	129
F. Nikah ve Mehir-----	134
11- ERKEKLERLE EŐİT OLDUKLARI DURUMLAR-----	137
A. SavaŐa ıkmaları-----	138
B. İbadete İŐtirak ve TeŐvik-----	139
C. Kurban Kesmeleri-----	140
D. Toplumsal Statü Gøstergesi: Eman-----	141
12- OLUMSUZ KADIN ALGISINA SEBEP OLAN ANLATILAR	143
A. Kadının İbadetinde EŐinden İzin Alması-----	143
B. Cenazeden Menedilmeleri-----	144
C. Olumsuz Kadın Algısına İsrâiliyat Etkisi-----	145
D. Fiziksel Őiddet-----	149
E. Kadının Fitne OluŐu-----	152
DEĞERLENDİRME-----	155
KAYNAKÇA-----	159
DİZİN-----	165

ÖN SÖZ

Tarih boyunca kadının konumunun ne şekilde olduğu ve İslam dininin kadına bakışı üzerine yapılan çalışmalar son dönemde en çok yazılıp çizilen eserler olmuşlardır. Görülen o ki tarih içerisinde milyonlarca kadın yaşamış olmasına rağmen bunların çok azı tarih sahnesinde yer bulabilmiştir. Geçmişin büyük bir parçası olan kadınların tarihteki rolleri görmezden gelinmiştir. Erkekler tarafından yazılmış bir tarih, geçmişin başrolünü erkeklere vermiştir. Kadınlarla ilgili meseleler de erkekler tarafından konuşulmuş, yazılmış çizilmiştir. Konuyla ilgili veriler, kadını ilgilendiren, kadınlara ilgili metinler; erkeklerin bakış açısıyla, tek yönlü ve nispeten yanlı bir biçimde değerlendirilmiştir. Gelinek noktada kadın söz konusu olan meselelerde konuya bakış, çoğunlukla kaynaklardaki metinlerin mutlak doğru olarak kabulü veya bu tavra bir tepki olarak rivayetlerin hiçbir bağlamda irdelenmeden külliyyen reddedilmesi şeklinde iki kolay uça serdedilmiştir. Bu çalışma itidal üzere bir okuma ile kadını anlatan metinleri anlama çabasına girişmekte, diğer bir ifade ile rivayetlerin satır aralarına yönelmektedir.

Çalışmada; kadın sahâbilerin rivayetlerinin mahiyeti, tetkiki, fikhî değerinin ortaya konması gibi nispeten yüzeysel ve zahire işaret eden meselelerden ziyade, izâfî olarak değerlendirilebilecek kısımlardaki derinlikli anlama dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bununla, rivayetın lafzî, zâhirî anlamından azade kalınacağı veya batınî bir yorumlamaya gidileceği düşünülmemelidir. Bir metnin ne söylediğinin yanı sıra metni söyleyenin ve metne muhatap olanın kimliği, duygu durumu, birikimi, eğitimi hatta cinsiyetinin dahi etkili olduğu mu-

hakkaktır. Bu sebeple hadis metinlerine kadın gözüyle bakmak, kadını ilgilendiren noktaları; bir kadının gereksinimleri, duyguları, aklı, cinsiyet rolü boyutundan anlamlandırmaya çalışmak gerekmektedir.

Çalışmada, Buhârî ve Müslim'in *Sahih* adlı eserlerine seçtikleri hadis metinlerinde görünen veya metin aralarında hissedilen kadın figürüne dair detaylar derlenmeye çalışılmıştır. Yalnızca *Sahihân*'ın esas alınması, konuya dar bir çerçeveden bakmak gibi görülecek olsa da hakikatte her iki eserin de bu anlamda oldukça malzeme ihtiva ettiği tespit edilmiştir. Kaynakları arttırmak elbette mümkün olabilirdi fakat sınırlı imkânlar bir yana konunun başlangıçta tasarlanan eşiğin dışına ve belki de amaçlanmayan bir yola sürüklenmesi söz konusu olabileceğinden, rivayetlerin seçiminde bu iki müteveccih eser temel alınmıştır. Yeri geldiğinde rivayetlerin ve konunun anlamlandırılması noktasında, şerhler, diğer hadis kaynakları ve modern çalışmalar gibi ihtiyaç duyulan diğer kaynaklara da başvurulmuştur.

Sahihân'da yer alan kadın mefhumunu ihtiva eden aktarımlar oldukça geniş bir hacme ve farklı içeriğe sahip durumdadır. Bunları uygun başlıklar altında sınıflandırmak oldukça güç olabileceği gibi yapılan her tasnif bir nispetle olacağından göreceli neticeler üretecektir.

"Hz. Peygamber'in yaşamından kesitler" olarak tarifini uygun gördüğümüz hadisler, kimi zaman konuşmadan adeta cımbızla çekilmişçesine elde edildiklerinden, bağlamını ve irâd sebebini idrak edemediğimiz cümleler halinde bizlere ulaşabilmiştir. Böylesi bir rivayet denizinden seçki olan Buhârî ve Müslim'in *Sahih* adlı kitaplarında yer alan hadis metinleri üzerinde gerçekleştirdiğimiz bu çalışmayı, kadının

nübüvvet dönemindeki konumuna dair itidal üzere bir anlama ve yorumlama denemesi olarak görmek gerekmektedir.

Her çalışma gibi bu kitabın da rivayetleri anlama çabasının bir neticesi olduğunun okuyucu tarafından göz önüne alınmasını, yapılmış değerlendirme ve çıkarımların mevcut edinimlerin/birikimlerin bir hülasası olarak görülmesini, mutlak doğrular olarak değil kadın gözüyle hadislere bakış bağlamında değerlendirilmesini arzu etmekteyiz.

Yüce Allah; idrak eden, muhakeme eden, sorgulayan, hikmetini kavrayan ve imal edenlerden olmayı nasip etsin.

Rabia Zahide TEMİZ

Giresun 2022